

Я. Д. Ісаєвич, Ю. Гаврилюк

Більськ

БІЛЬСЬК (нині Більськ Підляський, польс. – Bielsk Podlaski) – стародавнє місто на північно-західних окраїнах Галицько-Волинського князівства, повітовий (районний) і ґмінний (волосний) центр у Підляському воєводстві Польщі. Знаходиться на Більс. височині над р. Біла (притока Орлянки), за 50 км від воєвод. центру [Білосток](#). Є залізн. та автобусна станції, міський автобус. транспорт. Пл. 26,9 км². Насел. 28,2 тис. осіб (1998), значна більшість яких українці, проживають також білоруси та поляки. Найдавніші сліди сх.-слов'ян. насел. датуються 10 ст., у 12 ст. виникає оборонне місто. Наприкінці 12–13 ст. належав до Берестей. землі (див. [Берестейщина](#)) Волин. князівства. Князь Володимир Василькович збудував тут і спорядив книгами та іконами церкву Богородиці. Від 1-ї пол. 14 ст. Б. у складі Великого князівства Литовського, від 1569 перейшов до земель Польс. корони. 1495 дістав Маґдебур. право. Завдяки вигід. положенню на торг. шляхах досягнув високого рівня екон. розвитку і значення. Занепад настав унаслідок воен. дій у 17 ст. Від кін. 16 ст. осередками реліг. й культур. життя були церк. братства: Богоявленське (засн. 1594, при ньому діяла також школа), братство при Микол. монастирі (від серед. 17ст.). 1795–1807 Б. був під владою Пруссії, від 1807 – у складі Росії, 1919–39 – Польщі, 1939–41 – Білорус. РСР. Після 2-ї світової війни знову в складі Польщі. Нині в місті діють підприємства легкої, харч. та металооброб. пром-стей. Добре розвинута банків.система. Є заг.-осв. шк., лікарня, Будинок культури, філія регіон. Держ. музею в Білостоці (міська ратуша). Більшість мешканців Б. – православні. Місто в межах Варшав.-Більс. архієпархії Польс. автокефал. православ. церкви – осідок вікар. більс. єпископа, центр Більс. деканату, 5 православ. парафій, 3 римокатол. парафії, декілька храмів протестант. конфесій. Пам'ятки археології та архітектури: городище 12–14 ст., церкви - Різдва Богородиці (17 ст.), св. Трійці (17 ст.), Михайлівська (18 ст.), Воскресенська (18 ст.); будинок римо-католич. монастиря кармелітів (18 ст., костел від кін. 17 ст.); костел Різдва Богородиці (18 ст.); міська ратуша (18 ст.). У 19 – поч. 20 ст. укр. нац. активність на тер. Б. й повіту майже не проявлялася. 1980 Б. став укр. культур. та організац. центром. 1987 тут виник гурток Укр. суспільно-культур. товариства, від 1992 діє окрема регіон. організація *Союз українців Підляшшя*. У Б. виходили укр. період. вид. «Основи» (1987–89), «Українець Підляшшя» (1990–95), літ. щоріч. «Наш голос» (1983–88), діяло позацензурне видавництво «Думка». Від 1991 публікується двомісячник

«Над Бугом і Нарвою», присвяч. історії, культурі та сучас. становищу українців Підляшшя. Від 1993 у Б. щорічно проводяться фестивалі укр. культури «Підляська осінь». У кількох початк. школах та гімназіях вивчають укр. мову, при Будинку культури діє молодіж. фольклор. ансамбль «Ранок».

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Холмщина і Підляшшя: Істор.-етногр. дослідження. К., 1997;
2. J. Nawryluk. «Kraje Ruskie Bielsk, Mielnik, Drohiczyn». Rusini-Ukraińcy na Podlaszu – fakty i kontrowersje. Kraków, 1999.

Бібліографічний опис:

Більськ / Я. Д. Ісаєвич, Ю. Гаврилюк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-40939>. – Останнє поновлення : 1 січ. 2023.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).